

Toneelgroep toonaangevend

Ivo van Hove en Jan Versweyveld hebben van Toneelgroep Amsterdam een gezaghebbend gezelschap gemaakt.

door **Simon van den Berg**

Een bizar fashion statement.' Van Hove is verder gegaan op het heilloze pad van het steriele, technische theatermaken.' De recensies van *The massacre at Paris* (2001), de eerste regie van Ivo van Hove bij Toneelgroep Amsterdam (TA), waren niet mals.

Anno 2015 is Toneelgroep Amsterdam toonaangevend in Nederland en zeer gerespecteerd in het buitenland. Het acteursensemble is meermaals geroemd als een van de beste gezelschappen ter wereld; regisseur Ivo van Hove en vormgever Jan Versweyveld vormen een graag en vaak gezien artistiek duo in Londen en New York.

Vandaag krijgen zij samen de Amsterdamprijs voor de kunsten in de categorie 'bewezen kwaliteit'. Maar bij het Amsterdamse debuut van Van Hove stond zijn toekomstige zegetocht nog allerminst vast.

In 1999 is Toneelgroep Amsterdam een avant-gardistische, recalcitrante troep toneelkunstenaars. Artistiek leider Gerardjan Rijnders maakt briljante repertoirevoorstellingen als *Richard III* en *De Cid* in de Stadsschouwburg. Maar Rijnders is het leiden van het gezelschap moe en zoekt per 2001 een opvolger. De zoektocht duurt niet lang: de dan 40-jarige *boy wonder* uit Vlaanderen staat klaar. Ivo van Hove heeft bij Het Zuidelijk Toneel in Eindhoven beeldbepalende voorstellingen ge-

maakt, met video en ongewone schouwburgopstellingen van zijn partner in leven en werk, Jan Versweyveld. Ook leidt Van Hove het Holland Festival.

De toekomstige zegetocht van Ivo van Hove stond bij zijn Amsterdamse debuut nog allerminst vast

De beslissing valt slecht bij het acteursensemble. Rijnders was zwijgzaam en introvert, maar wel informeel en toegankelijk. Van Hove daarentegen organiseert strak en wordt kil en onbenaderbaar gevonden. 'Iglo van Hove' wordt zijn bijnaam. De Vlaming brengt een cultuuromslag: hij is niet artistiek leider, maar algemeen directeur. Hij is hij vaak de deur uit: hij combineert Toneelgroep Amsterdam met het Holland Festival, doet gastregies in binnen- en buiten-

land en brengt veel tijd door in zijn geliefde New York. De kritiek op zijn voorstellingen is vanaf het begin stevig. Het dieptepunt komt in 2003. Tijdens de repetities van *Rouw siert Electra* beleggen de acteurs een crisisvergadering waarin ze hun ongenoegen uiten over de artistieke koers, de repertoirekeuze en het gebrek aan flexibiliteit: de spelers vinden dat er te weinig ruimte is om buiten de deur te werken. Lineke Rijxman, Pierre Bokma en Titus Muijselaar, drie beeldbepalende toneelspelers van de groep onder Rijnders, besluiten te vertrekken. Tegelijk zijn in 2003 de eerste tekenen te zien van het herstel en de komende gloriejaren. Het begint met *Othello*: een vrij traditionele voorstelling, met veel ruimte voor de acteurs, met een glansrol voor Hans Kesting.

Tijdens de première gaat er een soort collectieve zucht van opluchting door het publiek. Gelukkig, hij kan het tóch. En later dat jaar debuteert een jonge, zeer veelbelovende actrice bij Toneelgroep Amsterdam: Halina Reijn, die al snel uitgroeit tot Van Hoves muze. In een periode van twee seizoenen ontstaat een serie weergaloze voorstellingen: *Opening night* (2006), *Romeinse tragedies* (2007) en *Angels in America* (2008). Voor even ligt het middelpunt van de toneelwereld op het Leidseplein in Amsterdam. Dat wordt ook in het buitenland opgemerkt. TA speelt *Shakespeare* in Londen, *Tsjechov* in Moskou, en *Kushner* in New York, met groot succes. Op 1 oktober is de volgende, *De stille kracht naar Couperus*.

● Ivo van Hove (links) en Jan Versweyveld: partners in leven en werk. foto Dan Wooller/Hollandse Hoogte